

KAZUO ISHIGURO’NUN GÖMÜLÜ DEV ROMANINDA HATIRLAMA VE UNUTUŞ**Sezer Sabriye İKİZ¹****Özet**

Nobel ödüllü yazar Kazuo Ishiguro’nun kurguları hafıza, kaybetme, aşk, suçluluk, acılar ve savaş konuları etrafında döner. Ishiguro, bütün romanlarında geçmişi ziyaret eder. Hafıza konusundan büyülediği konusunda hiç şüphe yoktur. 10 yıllık bir aradan sonra yazdığı *Gömülü Dev*’de de hafıza konusu ön plandadır. *Gömülü Dev*, yaşlı bir çift olan Axl ve Beatrice’in yıllardır görmedikleri ve çok az hatırladıkları oğullarının köyüne yolculuklarının hikayesidir. Buldukları topluluktaki herkesi etkileyen gizemli, bulaşıcı bir unutuşa neden olan sis yüzünden oğullarını bile zor hatırlamaktadırlar. Unutmanın normal, hatırlamanın ise çok zorlu olduğu bir yerde yaşamaktadırlar. Sonunda, tekrar hatırlamaya başlarlar ve hayatları farklı bir yola girer. Romanın esas olarak amacı eğer bir toplum bütün bireyleriyle birlikte geçmişe dair herşeyi unutursa ve sonra yeniden hatırlamaya başlarsa karanlıkta kalan kötü anıların etkisiyle huzur ve barış ortamı bozulur mu sorusunu yanıtlamaktır. Bu çalışmanın amacı, Kazuo Ishiguro’nun fantastik türü denediği romanı *Gömülü Dev*’de unutuş, hatırlama, bireysel ve kolektif hafıza konularını teorik çalışmaların da yardımıyla nasıl ele aldığını incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Kazuo Ishiguro, *Gömülü Dev*, hafıza, kolektif hafıza, unutuş, hatırlama

REMEMBERING AND FORGETTING IN KAZUO ISHIGURO’S *THE BURIED GIANT***Abstract**

The fictions of Nobel Prize-winning writer Kazuo Ishiguro revolve around memory, loss, love, guilt, suffering and war. Ishiguro visits the past in all of his novels. There is no doubt that he is fascinated by the idea of memory. The issue of memory is in the forefront of *The Buried Giant*, which he wrote after a 10-year hiatus. *The Buried Giant* is the story of an old couple Axl and Beatrice travel to the village where their son lives. Because of the mist that has caused a mysterious, infectious forgetfulness that affects everyone in their community, they even have difficulty remembering their son. They live in a place where forgetting is normal and remembering is very difficult. In the end, they start to remember again, and their lives take a different path. The main theme of the novel is the question of whether peace and serenity can be

¹ Dr. Öğrt. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, e-posta: sabriye@mu.edu.tr

disrupted by the bad memories that have been left in the dark if a society forgets all things about its past and starts to remember it again. The aim of this study is to examine how Kazuo Ishiguro in his fantasy novel, *The Buried Giant*, handles forgetting, remembrance, individual and collective memory with the help of theoretical studies.

Keywords: Kazuo Ishiguro, *The Buried Giant*, memory, collective memory, forgetting, remembering.

Kazuo İshiguro, Çağdaş İngiliz Edebiyatı'nın yaşayan en ünlü yazarları arasındadır. 2017 yılında Nobel Edebiyat Ödülünü kazanarak popüleritesini daha da arttırmıştır. En çok beğenilen romanları arasında, *Günden Kalanlar (The Remains of the Day)* (1989), *Öksüzlüğümüz (When We Were Orphans)* (2000) ve *Beni Asla Bırakma (Never Let Me Go)* (2005) vardır. Kazuo Ishiguro on yıllık bir aradan sonra, 2015 yılında *Gömülü Dev* romanıyla tekrar okuyucularıyla buluşmuştur. Ishiguro'nun kurgularının merkezinde hafıza, kaybetme, aşk, suçluluk, acılar ve savaş konuları yer almaktadır (Lukic,2016: 355). Wojciech Drag'e göre, Ishiguro'nun anlatıcıları, kayıplarını tekrar anmak, unutmak ya da inkar etmek, son olarak da geçmişte yaşanmış travmatik bir olaydan önceki zamana dönebilmek için hafızalarını yoklayarak geçmişlerine dönerler (2014:2-3). İshiguro, bu konuları ele alırken de farklı edebi türleri denemekten çekinmez. *Biz Yetimke*'de dedektif romanı, *Beni Bırakma*'da bilim kurgu ve distopya en son olarak da *Gömülü Dev* de fantastik türünde deneme yapmıştır.

Kazuo İshiguro, 2005 yılında oldukça ilginç bir konuyu, klonlamayı ele aldığı distopik romanı *Beni Bırakma (Never Let Me Go)* yayınladıktan kısa bir süre sonra *Der Spiegel*'de yayınlanan bir röportajında hafıza konusu ile ilgili sorulan bir soruya aşağıdaki yanıtı verir:

Hafıza konusu halen ilgi alanımda ve beni büyülemeye devam ediyor. Bundan sonraki hedefim, bir toplumun ya da ulusun tüm bireyleri nasıl hatırlar ya da unuttur konusuyla ilgili yazmak. Hatırlamak ve unutmak ne zaman sağlıklıdır? Bu gerçekten dikkate değer önemli bir konu... Sanırım kitaplarımda ya büyük toplumsal değişimler geçiren toplumlara odaklandım ya da bireysel anılarla ilgilendim. Fakat hiç bir zaman ikisini bir araya getirmediğim... Böylesi bir çalışma, gerçekten büyük bir meydan okuma olurdu. (Moore).²

² Bu çeviri ve daha sonraki çeviriler yazara aittir.

Catherine Charlwood, *Gömülü Dev* romanının bu iki şeyi bir araya getirmenin sonucu ortaya çıktığını belirtir (2018:25). Bu çalışmanın amacı, Kazuo Ishiguro'nun fantastik türü denediği, toplum ve bireyi aynı derecede önemli kabul ederek yazdığı ilk eseri, *Gömülü Dev*'de unutuş, hatırlama, bireysel ve kolektif hafıza konularını teorik çalışmaların da yardımıyla nasıl ele aldığını incelemektir. Romanın esas olarak amacı, eğer bir toplum bütün bireyleriyle birlikte geçmişe dair herşeyi unutursa ve sonra yeniden hatırlamaya başlarsa karanlıkta kalan kötü anıların etkisiyle huzur ve barış ortamı bozulur mu sorusunun yanıtını bulmaktır.

Gömülü Dev, beşinci yüzyılda Britanya'da geçer. Kral Arthur'un ölümünden sonra, Briton ve Saxon'ların barış içinde yaşadığı bir köyde hikaye başlar. Roman, o dönemin İngiltere betimlemesi ile birlikte, o dönemde yaşamın ne kadar zorlu olduğuna dair ipuçları verir:

Sonraki dönemlerde İngiltere deyince akla gelen kıvrımlı toprak yollara, sakin çayırlara o zamanlar rastlamanız zordu. Issız, işlenmemiş topraklar kilometreler boyunca uzanır, yer yer sarp tepeleri ya da çıplak bozkırları aşan engebeli patikalara rastlanırdı. Romalılar'dan kalma yolların çoğu artık parçalanmış, kimini ot bürümüştü, kırlardan ayırt edilmez olmuşlardı. Irmaklarla bataklıkların üzeri, bu topraklarda hala varlığını sürdüren yamyam devlerin ekmeğine yağ süren dondurucu sislerle kaplıydı.... Ama bu tür canavarlar şaşkınlığa yol açmazdı. O zamanın insanları için gündelik tehlikelerdendiler; bu insanların dertlenecekleri o kadar çok şey vardı ki. Sert topraktan besin çıkarmak, yakacak odun bulmak, bir günde on domuzu öldürebilen, çocukların yanaklarında yeşil döküntülere sebep olan hastalıkla baş etmek. (İshiguro,2015: 7).

Romanın fantastik kategorisinde değerlendirilmesinin nedenlerinden biri de yukarıdaki alıntıda da görülen devlerin yanı sıra perilerin ve ejderhaların da insanların yanında birer karakter olarak yer almasıdır. *Gömülü Dev*, bu fantastik dünya içinde yaşlı bir çiftin, Axl ve Beatrice'in yıllardır görmedikleri ve çok az hatırladıkları oğullarının köyüne yolculuklarının hikyesidir. Kazuo Ishiguro, bir aşk hikyesi ekseninde hafıza, hatırlama, unutuş konularını ele alır. Hayatlarının büyük bir kısmını birlikte geçirmiş yaşlı çifte, köy halkı çok da iyi davranmamaktadır. Evlerini yakabileceklerinden ya da başka türlü tehlikeli şeyler olabileceğini düşünen köylüler, Axl ve Beatrice'e mum bile vermezler. Geceler boyunca karanlıkta şikayet

etmeden yaşamaya devam eden çiftin aslında tek problemi bu değildir. Buldukları topluluktaki herkesi etkileyen gizemli, bulaşıcı bir unutuşa neden olan sis en büyük sorunlarıdır. Bu sise, Kral Arthur'un sağ kolu Merlin'in ejderha Querig'e yaptığı bir büyü neden olmuştur. Nefesiyle bir sis yaratan Querig, insanların unutmasını sağlamıştır. Uzak geçmişi unutmanın yanında çok yakın zamanda olan olayları bile hatırlayabilmek çok zordur. Yakın zamanda yapmış oldukları sohbetleri bile unutmaktadırlar. Unutmanın normal, hatırlamanın ise çok zorlu olduğu bir yerde yaşamaktadırlar.

Axl ve Beatrice hayal meyal de olsa bir oğulları olduklarını hatırlarlar ama nerede olduğuna dair bir fikirleri yoktur. Oğullarının yüzünü bile zar zor hayal edebilirler. Bu durumdayken bir karar alırlar ve oğullarının köyüne gitmek üzere yola çıkarlar. Bu yolculuğun, onlara geçmişi hatırlamalarında yardımcı olacağına da inanırlar. Lai-Ming'e göre, İshiguro'nun yarattığı evrende gençler için anılar çok kıymetli değildir çünkü onların yeni anılar yaratacak zamanları daha çok olacaktır (2016:2). Axl ve Beatrice'in ilerlemiş yaşlarında çok fazla şansları yoktur. Ölümün yanı sıra, bu yaşlı çiftin en büyük düşmanı unutmaktır. Axl oğlunun yüzünü bile hatırlamadığını ve böylesine değerli birşeyi hatırlayamamayı "işkence" olarak tanımlar (*Gömülü Dev*,2015:28). Bir yandan, geçmişi hatırlamadıklarında aşklarının da anılarıyla birlikte yok olup gideceğini düşünürlerken, bir yandan da, Axl ve Beatrice umudunu kaybetmez. Beatrice unutmanın değerli bir taşı kaybetmek gibi olduğunu, çabalarlarsa mutlaka hatırlayıp oğullarını bulacaklarına dair inancının tam olduğunu belirtir. (*Gömülü Dev*,2015: 29). Bu konuda kimseden yardım alamadıklarını da şu şekilde açıklarlar:

Axl'in niçin geçmişi hatırlamak için öteki köylülerden yardım istemediğini merak ediyor olabilirsiniz; ama bu zannettiğiniz kadar kolay değildi. Çünkü bu toplulukta geçmiş nadiren konuşulurdu, Tabu olduğundan değil. Burada geçmiş, bataklıkların üzerinde asılı duran kadar koyu bir sise gömülmüştü bir sebeple. Bu köylülerin aklından geçmişi, yakın geçmişi düşünmek bile geçmezdi (İshiguro,2015:10).

Anlaşılan, unutmak bulaşıcı bir hastalık gibi herkesi etkilemekteydi. Axl ve Beatrice böylesine bir unutuşun hakim olduğu ortamda yola koyulurlar. Yağmur yüzünden harabe bir eve sığınmak zorunda kalırlar ve burada bir kayıkçı ve yaşlı bir kadınla karşılaşır. Kayıkçının görevi, karşı kıyadaki adaya insanları taşımaktır. Borowska-Szersun, romanda bir adı olmayan kayıkçı karakterinin, Yunan mitolojisindeki Styx nehrinde ölüleri taşıyan kayıkçı Charon'a

gönderme olduğunu öne sürer (2016: 32). Sadece kocasını karşıya geçirip kendisini bıraktığı için, yaşlı dul kadın da kayıkçının peşini bırakmamaktadır. Kayıkçıyla konuştuklarında, onun sadece çiftlerinin birbirine olan sevgisine gerçekten inandığında, eşleri birlikte karşıya geçirdiğini öğrenirler. Yola devam ettiklerinde gördükleri bir başka yabancı, Axl ve Beatrice'e Tanrı'nın bizzat geçmiş olayları unutmuş olduğunu söyler. Bu yüzden herhangi birşey Tanrı'nın zihninde yer almıyorsa ölümlü insanların da zihninde kalabilmesi ihtimali olmaz diyerek çiftin kafasını karıştırır. Beatrice, böyle birşeyin mümkün olmadığını düşünür. Çünkü insanlar Tanrı'nın sevgili evlatlarıdır ve Tanrı gerçekten insanların yaptıklarını ve başından geçenleri unutamaz. Beatrice bu unutuş haliyle ilgili olarak Tanrı'nın belki insanların yapmış olduğu bir şeye öfkelenmiş ya da öfkelenmeyip utandığı için bazı şeyleri kendinin de unutmak isteyebileceğini düşünür (İshiguro, 2015:67). Yol boyunca kayıkçı, dul kadın ve yabancı adamdan başka insanlarla da karşılaşır. Öksüz oğlan; Edwin, Saxon savaşı; Wistan, Kral Arthur'un yeğeni Sir Gawain onlara yolculuklarında eşlik ederler. Wistan ve Gawain aslında Axl'ı hatırlıyor gibilerdir. Daha sonra, Axl'ın da kesin olarak belirtilmesi de Kral Arthur'un adamlarından biri olabileceğini tahmin etmek zor olmaz. Wistan, ejderha Querig'i öldürmekle görevlendirilmiştir. Sir Gawain'de ilk başta aynı görevle gönderildiğini söylese de romanın sonlarına doğru, aslında öldürmek değil, ejderhayı korumakla görevli olduğunu öğreniriz. Sonunda, Wistan önce Sir Gawain'i sonra da ejderhayı öldürür. İnsanlar bu olaydan sonra, yavaş yavaş unuttukları olayları, geçmişlerini hatırlamaya başlarlar. Bu ölümün ortama huzur ve barış getireceği düşüncesinin yanıtıcı olduğu yakın zamanda ortaya çıkacaktır. Axl, Querig'in ölümü ile birlikte, intikam duygularının tekrar hortlayacağından duyduğu korkuyu dile getirir. Wistan da, bu konuda haklı olabileceğini şu sözlerle dile getirir:

Bir zamanlar iyice derine gömülü dev kıpırdanıyor şimdi. Çok geçmeden mutlaka ayağa kalkacaktır; o zaman aramızdaki dostane bağlar, genç kızların küçük çiçek saplarından yaptığı düğümlere benzeyecek. İnsanlar gece vakti komşularının evlerini yakacaklar. Şafak vakti çocukları ağaçlara asacaklar. Irmaklar günlerce yüzerek yol alan şişkin cesetler yüzünden leş kokacak. Onlar ırmakta yüzerken bizim ordularımız öfke ve intikam açlığıyla büyüüp çoğalacak. Siz Britonlar'ın üzerine ateşten bir top yuvarlanacak adeta. Ya kaçacaksınız, ya öleceksiniz. (İshiguro,2015: 259)

Axl ve Beatrice, toplumlarının yaşayabileceği korkunç şeylerin düşüncesi ile birlikte, yola çıkma nedenleri olan oğullarını bulmak konusunda başarısız olduklarını çünkü oğullarının uzun bir süre önce ölmüş olduğu gerçeğiyle de yüzleşmek zorunda kalırlar. Bununla birlikte, anılarını tekrar hatırladıklarında, Beatrice'in Axl'i aldatmış olduğu gerçeği gün yüzüne çıkar. Axl, affetme duygusundan ziyade bir sessizlikle karşılar bu durumu. Axl, kayıkçıya şu konuşmayı yapar:

Kazanmak mı? Kazanılacak birşey yoktu kayıkçı. Aptallıktı, gururdu, o kadar. Ve bir erkeğin kalbinin derinliklerinde pusuya yatmış daha ne varsa. Belki cezalandırma arzusuydu beyim. Sözümle, davranışım ile affettim, ama uzun yıllar boyunca yüreğimin küçük bir bölmesinde intikam arzusunu kilitli tuttum. Alçaklık ettim, kötülük ettim ona, oğlumuzu da (İshiguro,2015: 272).

Bu, yüreğinin küçük bir bölmesinde saklı yıllardır gömülü duran kin Querig'in ölümünden sonra ortaya çıkar ve Axl zaman içinde farkında olmadan karısını affetmeyi başardığını görür. Bu duyguları “yavaş yavaş kapanan bir yara” olarak tanımlar (İshiguro, 2015: 272). Romanın sonunda Ishiguro klasik bir mesaj vermek istiyor gibidir. Zaman bütün yaraları iyileştirir. He ne kadar anılarını tekrar kazanmış ve aşklarının ne kadar büyük olduğunu ispatlamış olsalar da son yolculuğu birlikte yapmaları mümkün değildir. Karşı kıyıda gizemli adaya tek başına gitmek zorundadırlar. Beatrice'in kayıkçı ile birlikte karşı adaya geçişi ve Axl'in kıyıda tek başına kalışı ile roman biter.

Kazuo Ishiguro'nun diğer eserleri, genelde yirminci yüzyıl ve özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere'si ya da Japonya'sında geçerken, *Gömülü Dev*'de daha farklı bir zaman mekan kurgusu vardır. Kral Arthur'un ölümünden bir süre sonra, beşinci ya da altıncı yüzyılda alternatif bir gerçeklikte Britanya'da geçer. Kazuo Ishiguro, fantastik edebiyatta sıkça rastlanan özellikle şövalyelerle özdeşleşmiş macera temasını ustaca kullanarak hatırlama, unutuş, hafıza konularıyla birleştirmiştir. İlk macera klasik bir şövalye macerası değildir. Axl ve Beatrice'in oğullarını ve anılarını arayışları ve yolda başlarından geçen maceralar romanın ana hikayesini oluşturur. İkinci dikkate değer olay örgüsünü etkileyen macera, Wistan'ın ejderha Querig'i öldürmek için yola çıkması ve son olarak da Sir Gawain'in çok net olarak açıklanmayan göreviyle çıktığı maceradır. (Borowska-Szersun, 2016: 33). Aslında Kral, Gawain'den ejderhanın öldürülmesine engel olmasını ister. Çünkü bu şekilde insanlar geçmişte yaşanmış

olan korkunç Briton-Saxon savaşını hatırlamayacak ve huzurlu, güvenli şekilde yaşamaya devam edeceklerdir. Bu ortaçağ ortamı canavarlar, ejderhalar gibi mistik yaratıklarla dolu da olsa, Ishiguro kendisiyle özdeşleşmiş olan konulardan da vazgeçmemiştir.

Hafıza konusu İshiguro'nun romanlarının merkezindedir. *Gömülü Dev* romanı da bir istisna değildir ve burada da hafıza ve özellikle hatırlamak ve unutmak arasındaki ilişkiyle birlikte bireysel ve kolektif hafıza konuları da ele alınır. Bireysel ve kolektif hafıza konusu farklı açılarda ve farklı disiplinlerde inceleme konusu olmuştur. Hafıza konusuyla ilgili çalışmalar çağdaş eleştirel edebiyatta önemli bir yer alır. Hafıza olmaksızın birey kimliğini bulmakta zorlanır. Paul Ricoeur, *Hafıza, Tarih, Unutuş* kitabında hafızanın farklı türlerini birbirinden ayırmaya çalışır: engellenen hafızadan, manipüle edilen hafızaya oradan zorunlu hafızaya kadar ayrımları yapar. İlki patoloji-tedavi düzeyinde daha kişiselken ikinci ve üçüncü ideolojik ve etik siyasal düzeyde ve daha kolektiftir (Ricoeur, 2017: 88-89). Bu sınıflandırma hafızanın bir fenomen olarak özel tabiatını ve kişisel-kollektif, hatırlama ve unutmaya ve özerk ve kontrol altında olması arasındaki dalgalanmalarını gösterir. Bu üç çeşit hafıza ayrıca unutuş konularıyla da birbirine ayrılmaz bir şekilde bağlıdır. Romanın temelde yanıtlamak istediği sorulardan biri, birey gerçekten tamamıyla geçmişi hatırlamaya ihtiyaç duyar mıdır. Bu bağlamda, Paul Ricoeur' un engellenen hafıza kavramında belirttiği gibi, tamamıyla hatırlamaya ihtiyaç yoktur.

Hafıza, hatırlama ve unutuş ve kişisel/ kolektif travma arasındaki özel ilişki *Gömülü Dev*'de ortaya çıkmıştır. Romanda hafızanın nasıl işlediğini görmek için öncelikle kişisel düzeyde tartışmaya başlamak gereklidir. Axl ve Beatrice'in kişisel anlatısı ve onların hafızayla özellikle unutuşla ilişkileriyle birlikte romanın olay örgüsü ortaya çıkar. İkisi de fazlasıyla oğullarını bulmakla ilgilenmektedir. Yalnız oğullarının neden anne babasını terk ettiği açıkça söylenmemektedir. Axl ve Beatrice olumlu ya da olumsuz da olsa geçmişi tekrar hatırlamak istiyorlardır. Ne şekilde olursa olsun tekrar hatırlamanın ilişkilerini hiçbir şekilde etkilemeyeceğini düşünmektedirler. Roman ilerledikçe unutmaya neden olan sis dağıldıkça geçmişin travmaları karakterlerin üzerinde zorlu bir etki bırakmaya başlamaktadır. Sis dağıldıktan sonra, Beatrice'in aslında Axl'i ve oğlunu aldattığını, bu olaydan sonra oğullarının yakındaki başka bir köye yerleştiğini ve bir süre sonra da vebadan öldüğünü öğreniriz. Axl'in oğullarının mezarını ziyaret etmesine izin vermediğini de görürüz. Sis yüzünden bu travmaların unutulması biraz garip görünse de, onların ilişkileri açısından önemli bir noktadır. Gömülü Dev, bütün bastırılmış anıları ve travmaları temsil etmektedir. Sis, sadece Axl ve Beatrice'i değil, bütün ülkeyi etkisi altına almıştır. Valanciunas burada İshiguro' nun, kişisel hafıza kaybının

daha büyük bir olayın parçası olarak oluştuğunu vurgulamak istediğini belirtir (2018: 215). Bu noktada da kolektif hafıza konusu devreye girer.

Kollektif hafıza konusuna son otuz yılda artan hem bilimsel hem de popüler bir ilgi vardır. Kollektif hafıza konusu, Tijana Bajovic'e göre farklı bilimsel disiplinlerin çalışma konusu olmuştur. Tarih, Sanat Tarihi, Antropoloji, Arkeoloji, Psikoloji, Sosyoloji, Felsefe, Politika, Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Kültürel ve Sömürgecilik Ötesi çalışmalar gibi alanlar hafızaya farklı kavramlar getirirse de çalışma konuları içinde yer alır (akt. Lukic, 2016: 357).

Kolektif hafıza çalışmalarının ortaya çıkışı yirminci yüzyılın başlarında Maurice Halbwachs ile olmuştur. Halbwachs'ın ana tartışma konusu bireylerin birer grup üyesi olarak hatırladıklarıdır. Çünkü bireyler aslında toplumsal etkileşimin birer ürünleridir (Halbwachs,2006:10). Halbwachs'ın düşünceleri farklı bağlamlarda genişletilerek tekrar ele alınmıştır. Halbwachs, kolektif travma konusunu da hafıza konusundan ayrı düşünmemiştir:

Kuşkusuz herkes özel mizacına ve yaşam koşullarına göre başka kimsede olmayan bir hafızaya sahip. Yine de bu hafıza, görünüşte sizi hususi olarak ilgilendirenler dahil her izlenim ve her olaydan, ancak onların hakkında düşündüğümüz için, yani onları bize toplumsal ortamdan gelen düşüncelerle ilişkilendirdiğimiz ölçüde dayanıklı bir anı olarak muhafaza ettiğimiz için grup hafızasının bir parçası ve bir yönüdür. Gerçekten de geçmişimizin olayları hakkında muhakeme yapmadan düşünemeyiz. Oysa muhakeme yapmak, bizim görüşlerimiz ile çevremizin görüşlerini aynı düşünce sistemi içinde ilişkilendirmektir; başımıza gelen bir şeyde, toplumsal düşüncenin sahip olduğu ve anlam ve kapsamını her an bize hatırlattığı olayların özgün bir uygulamasını görmektir. Böylelikle kolektif hafızanın çerçeveleri kişisel anılarımızı kapsar ve bu anıları birbirleriyle ilişkilendirir... Hatıralarımız genellikle kolektif olarak kalır ve yalnızca bizim müdahil olduğumuz olaylar ve yalnızca bizim gördüğümüz objeler söz konusu olduğunda bile bize başkaları tarafından hatırlatılır. Bunun sebebi, aslında hiçbir zaman yalnız olmamızdır. Bizden fiziksel anlamda ayrı olan diğer kişilerin orada bulunması şart değildir. Çünkü birbiriyle

karışmayan bazı kişileri kendimizle birlikte ve kendi içimizde
daima taşıyoruz. (2006:186-187)

Gömülü Dev'de de kişisel anların toplumsal anlarla birbirine bağlı olduğu net şekilde görülür. Briton-Saxon savaşı yalnızca toplumsal hafızayı değil kişisel hafızayı da etkilemiştir. Unutmaya neden olan sis özellikle karakterlerin kendi kişisel travmalarını gizler. Savaş ve etnik çatışmalar bu kişisel travmaları tetiklemiştir. *Gömülü Dev*'de Ishiguro ulusal varoluşun kolektif travmaların varlığıyla nasıl mümkün olabileceği üzerine düşünür. Ayrıca, ulusların toplumsal hafızalarında hatırlamak ve unutmak için nasıl seçici olacakları konusu üzerinde de durur. Milli duygular ve milletin var olabilmesi için bazen bazı gerçeklerin göz ardı edilmesi gerekebilir. Romandaki ejderha Querig'de bu görevi üstlenir. Amnezi ile birlikte geçmişin şimdiki zamanı ve geleceği tehdit etmesine engel olmak Querig'in görevidir. (Charlwood,2016: 28). *Gömülü Dev*'deki amnezi, toplumu bir araya getirmeyi amaçlar ama başarısız olur. Yeni hatıraları düzgün şekillendirme yeteneği olmaksızın insanlar, yeni gelen insanlara karşı aşırı derece şüpheli olurlar. Bununla birlikte, Britonlarla Saxonlar arasındaki çatışma aslında yok gibi görünse de, şiddetli olmasa da bu şüphelilikle devam etmektedir.

İshiguro, romanında bir yandan da ulusal bir kimlik inşa etmeye çalışır. Bu, otonom bir kimlik değildir. Çünkü kolektif hafıza, güç aygıtları tarafından kontrol edilmektedir. Kral Arthur belleği kontrol altında tutar ve ulusal geçmişin üretiminden de "O" sorumludur (Valanciunas, 2018: 222). Savaşın ve şiddetin travmatik etkileri bu şekilde zorla unutturulmuş ve yerine alternatif bir hafıza oluşmuştur. Arthur'un neden olduğu karmaşa ve katliamlar unutulmuş ve yerine asil, zayıfların koruyucusu Arthur anlatıları almıştır. Gerçek kısa zamanda gömülmüş, unutulmuş ve sisin gerçek nedeni doğüstü olaylarla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, İshiguro'nun edebi tür olarak fantastik edebiyatı seçmesi gerçeklik ve tarih kavramları üzerinde deneme yapabilmesi için, yazara uygun bir ortam yaratmaktadır. Bununla birlikte kendisiyle yapılan bir söyleşide, romanın anlatısının herhangi bir coğrafyada ya da tarihte geçebileceğini belirtir ama zaman mekan olarak Arthur dönemi Britanya'sının seçilmesinin de önemli bir ayrıntı olduğundan bahseder (Usui,2016: 2453). *Gömülü Dev*'de Kral Arthur efsanesi ile ilgili yazılmış olan edebi eserlere katkı sağlamayı amaçlamıştır. Kendi Kral Arthur hikayesi ile İshiguro ulusal anlatıların sınırsızlığını da göstermiştir. Ayrıca tarih ve ideolojilerin hafızayı nasıl yeniden yazabileceğini de gösteren önemli bir ayrıntı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hayatın bir dönemini unutmak, o zamanlar etrafımızda olan kişilerle de teması kaybetmektir. Axl ve Beatrice’de unutmaya birlikte, oğullarını dahi hayal meyal hatırlarlar. Gömülü Dev, bütün gömülmüş, bastırılmış hatıraları ve travmaları temsil etmektedir. Romandaki karakterlerin gömülü deve karşı temkinli tavırları, geri çekilmeye çalışmaları geçmişin saklı gizli kalmış travmalarının ortaya çıkmasından çekinmelerinin sonucudur. *Gömülü Dev*, milletçe bir unutuş durumu yanında millet olma, bireysel ve kolektif kimlik ve hafıza sorunlarına değinmektedir.

Kazuo Ishiguro, toplumların tarihlerinde, karanlık surlarında neleri hatırlayıp, unuttuklarına dair yazmak istediğini belirttiğinde, aslında ilk başta felaketlerin yaşandığı, Ruanda’da, Yugoslavya’da, Bosna’da, Nazi İşgali sonrası Fransa’da, Japonya’da olduğu gibi, çağımızla ilgilendiğini söyler. Ama, *Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*’yi okuduktan sonra, fikrini değiştirerek romanın zaman ve mekanını Kral Arthur dönemi Britanya’sı yaparak kendi dünyasını yaratır. (Usui,2016, 2545). Romanın, beşinci ya da altıncı yüzyılda geçmesine karar vermesinde, o dönemde olan olayların daha belirsiz, üzerinde daha az yorum yapılabilecek bir dönem olmasının da etkisi vardır. Bu dünyanın içinde öncelikle, unutuş, hatırlama, aşk, savaş, bireysel ve kolektif hafıza konusu üzerine düşünür. Sonuç olarak, Ishiguro, *Gömülü Dev*’de travmatik olaylarla baş edebilmenin yollarını sunmaya çalışır. Kişisel ve toplumsal düzeyde hatırlama ve unutuşun neler getirebileceğini göstermeye çalışır. Axl ve Beatrice’in aralarında ne kadar kötü şeyler geçmiş de olsa herşeyin üzerini çizip birbirlerini affedebilmeleri, kolektif yani milli düzeyde bakıldığında umut vericidir. Toplumlar da isterlerse tarihlerindeki kötü olayların üzerine bir perde çekip, barış ve huzur içinde yaşamayı seçebilirler. Kazuo Ishiguro bu romanıyla bir yandan insanların ve toplumların da geçmişle yüzleşmekten korkmamalarını söyler.

KAYNAKÇA

- Borowska-Szersun, Slywia. (2016) .“The Giants Beneath: Cultural Memory and Literature in Kazuo Ishiguro’s *The Buried Giant*”. *Crossroads. A Journal of English Studies*. 30-41.
- Charlwood, Catherine.(2018). “National Identities, Personal Crises: Amnesia in Kazuo Ishiguro’s *The Buried Giant*”. *Open Cultural Studies*. 25-38.
- Drag, Wojciec. (2014). *Revisiting Loss: Memory, Trauma and Nostalgia in the Novels of Kazuo Ishiguro*. Newcastle Upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

- Halbwachs, Maurice.(2006). *Hafızanın Toplumsal Çerçevesi*.Çev. Büşra Uçar. Ankara: Heretik.
- İshiguro, Kazuo.(2015). *Gömülü Dev*. Çev. Roza Hakmen. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Lai-Ming, Tammy Ho.(2015, 16 Eylül) . “Forgetting the Past: Nineteen Thoughts on Kazuo Ishiguro’s *The Buried Giant* and Chan Koonchung’s *The Fat Years*”. *World Literature Today*.Web. <https://www.worldliteraturetoday.org/blog/book-reviews/forgetting-past-nineteen-thoughts-kazuo-ishiguro-buried-giant-and-chan-koonchung>
- Lukic, Zlata.(2016). “Individual versus Collective Memory in Kazuo Ishiguro’s *The Buried Giant*”. *Filolog*. 13:355-369.
- Moore, Michael Scott. (2005, 5 Ekim) “I Remain Fascinated by Memory”. Spiegel Online. Web. <http://www.spiegel.de/international/spiegel-interview-with-kazuo-ishiguro-i-remain-fascinated-by-memory-a-378173.html>.
- Ricoeur, Paul. (2017). *Hafıza, Tarih, Unutuş*. Çev. M.Emin Özcan. İstanbul: Metis Yayınları.
- Usui, Masami.(2016). “Making a “Once-upon-a Time” Mythology in Kazuo Ishiguro’s *The Buried Giant*”. *World Academy of Science, Engineering and Technology, International Journal of Humanities and Social Sciences* Vol:10, No:7: 2543-2547.
- Valanciunas, Deimantas.(2018). “Forgetting or Making to Forget: Memory, Trauma and Identity in Kazuo Ishiguro’s *The Buried Giant*. ed. Regina Rudaiyte. *History, Memory, and Nostalgia in Literature and Culture*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. 213-227.